

คำชี้แจงการใช้สื่อการเรียนรู้

องค์ประกอบต่าง ๆ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ตัวชี้วัด

ระบุตัวชี้วัดที่กำหนดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

สาระสำคัญ

ใจความสำคัญของเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย

กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน

เพื่อกระตุ้นผู้เรียนได้เกิดการคิดวิเคราะห์และเกิดความสนใจก่อนเรียน

เนื้อหา

เนื้อหาครบถ้วนตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด มีความกระชับและได้ใจความ

ชื่อหน่วยการเรียนรู้

ภาพประกอบหน่วยการเรียนรู้

ภาพประกอบที่เชื่อมโยงเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้

แผนผังสาระการเรียนรู้

เป็นการกำหนดบทเรียนให้กับผู้เรียน

ภาพประกอบเนื้อหา

เพิ่มความน่าสนใจของเนื้อหา และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

เกร็ดน่ารู้ คู่วรรณคดี

เป็นเกร็ดความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ
เนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้

เกร็ดน่ารู้ คู่วรรณคดี

รามสูร

ในอดีตชาติรามสูรเกิดเป็นชาวป่า ใช้ขวานเป็นเครื่องมือ ได้ทำ
ความดี สร้างบุญคุณต่าง ๆ มากมาย และสร้างปฏิญาพระกฤษณ์บุคล
ที่ป่าในครั้งนั้น ส่งผลให้ได้ไปเกิดเป็นยักษ์มีชื่อว่า เหนียว ที่มีฤทธิ์เดช
มากมาย และมีนิสัยร้าย ขอบเข็ดขลาดต่าง ๆ
กินเป็นอาหาร ต่อมาเกิดความอหังการ
คิดจะยึดครองแผ่นดินจึงบุกเข็ญคนรายวัน
สังหาร จากนั้นได้มาเกิดเป็นยักษ์ชื่อว่า
“รามสูร” มีความกล้าหาญฤทธิ์เดชมาก
แต่ยังมีนิสัยก้าวร้าวเหมือนเดิม มีขวาน
เป็นอาวุธประจำตัว

เสริมความรู้

บทเพลงก่อนพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ กล่าวถึงความเชื่อของ
คนโบราณที่มีต่อปรากฏการณ์ฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่าเมื่อถึงฝนฟ้าคะนอง
ว่าฟ้าแลบเกิดจากแสงประกายของดวงแก้วที่มีบางชนิดของธาตุโลหะอัน
ยากแก่การดูที่ ตายามจะเข้าไปประจันดวงแก้วนี้ จนทำให้รามสูร
เกิดความโกรธ ขว้างขวานเข้าใส่จึงทำให้เกิดเป็นเสียง
ฟ้าร้องและฟ้าผ่า

ส่วนในทฤษฎีวิทยาศาสตร์กล่าวว่าปรากฏการณ์
ฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่าเกิดจากฟ้าผ่าในบรรยากาศ
เป็นไฟฟ้าสถิตที่เกิดจากการสะสมประจุไฟฟ้า
ในก้อนเมฆจำนวนมาก เมื่อมีการถ่ายประจุไฟฟ้า จึง
ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ ขึ้น

เสริมความรู้

เป็นการแทรกความรู้เสริมใน
เรื่องที่กำลังกล่าวถึงจากเนื้อหาของ
แต่ละหน่วยการเรียนรู้

สรุปเนื้อหาประจำหน่วย

เป็นการสรุปเนื้อหาของแต่ละ
หน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้
ทบทวนความรู้ก่อนตอบคำถาม

สรุปเนื้อหาประจำหน่วย

บทละคร เรื่อง เสาป่า เป็นบทระชาธิปไตยในระบอบสมเด็จพรจุฬจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงมีพระราชดำริให้กรมการปกครองตามชนบท
และป่าที่พระองค์ทรงอุปการะ บทละคร เรื่อง เสาป่า ตอน คนดีและไม่ดี
เป็นทำนอง เป็นเรื่องราวของชนชั้นและไม่ว่าที่เป็นเพื่อนรักกันมานาน ชวนกัน
ไปเล่นในป่าที่คุชเชนบุรุษลัดสัตว์ เล่นแล้ว แยกมือห่างกันไป มา ไป แก่งกัน
อย่างสนุกสนาน

เรียนรู้คำ จำความหมาย

คำศัพท์	ความหมาย
ทรา (ทรา)	(ถือ) ลิง
กบเจ๊ก	(ถือ) มะม่วงสีเพดานต์
กานบะ	(ถือ) ผลไม้
กบขี้	(ถือ) ดินเหนียว
กบขี้	กบขี้ (เก็บมาจาก กบ) (สีน้ำ โขง) กบขี้ คือ ขูดขี้ในโพรงของ ขูดขี้ขูดขี้
เกาหลาคัน	ไม่ทราบแน่ชัด ชินอินดี
โกวิท	(ถือ) นกยาง
โกวิท	ชวนสัตว์ที่ชื่อจำกันนั้นมุ่งอยู่ผู้ชายชวนจะ
จันท	เขตแดน

คำถามทบทวนความคิด

- จุดประสงค์การแต่งบทละครเรื่องนี้คืออะไร
- นักเรียนคิดว่า ถ้าบทละครเรื่องนี้ถูกนำมาดัดแปลงเป็นภาพยนตร์
ปรากฏการณ์ฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่าหรือมี เพราะเหตุใด
- เนื้อหาของงานฟ้า ร่มเสียงบทละครออกมามีความน่าสนใจอย่างไร
- เพราะเหตุใดรามสูรจึงโกรธจนขว้างขวานเข้าใส่รามสูร
- นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อให้ทุกคนเกิดความสุขกัน
ทุกคน

กิจกรรมเสริม เพิ่มการเรียนรู้

- ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้เรื่อง การเกิดฟ้าแลบ
ฟ้าร้องและฟ้าผ่า เพิ่มเติมแล้วสรุปความคิดหรือข้อสรุปไว้
- การเกิดฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่าตามหลักวิทยาศาสตร์
- การเกิดฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่าตามหลักความเชื่อของคนโบราณ
๒. ให้นักเรียนหาความเชื่อของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับการชมนก

กิจกรรมเชื่อมโยงความรู้

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสามารถ ประเมินคุณค่าของงานบทละคร
และจากวรรณคดีจากวัสดุสื่อที่ให้ได้วาง จากนั้นนำผลงานชิ้นเขียน
พร้อมคำเขียนและทำทางประกอบปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากดวงแก้วและ
ชวนกันขึ้นเขียน

คำถามทบทวนความคิด

เป็นคำถามพัฒนาผู้เรียน
เพื่อประเมินความเข้าใจและเพิ่ม
ประสิทธิภาพในการคิดวิเคราะห์
ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับหน่วย
การเรียนรู้

เรียนรู้คำ จำความหมาย

คำศัพท์พร้อมความหมายที่
สอดคล้องกับเนื้อเรื่องในหน่วย
การเรียนรู้

กิจกรรมเสริม เพิ่มการเรียนรู้

- แบ่งกลุ่มนักเรียนตามความเหมาะสม เลือกห้องเรียนตามแบบ
ทำนองสนทนา ๑ บท
- ให้นักเรียนแต่งกลอนเกี่ยวกับบทกลอนตอน ๑ - ๒ บท ลงในกระดาษ
และนำไปตีความในห้องเรียนเพื่อให้อีกหนึ่งได้ศึกษา
- ให้นักเรียนฝึกหรือเล่นลูกโลก สยานานูสติ และศัพท์ทางประกอบ

กิจกรรมเชื่อมโยงความรู้

ให้นักเรียนอ่านและตีความของบทเพลงต่อไปนี้ พร้อมทั้งเขียน
สรุปสาระสำคัญของความเข้าใจของนักเขียนลงในกระดาษ

วิถีชีวิตไทย

เด็กยืนดักไก่	ตั้งใจศึกษา
เด็กป้อนไก่	วิชาเลี้ยงจน
แสงแห่งปัญญา	มีความกล้า
ส่องทางให้คน	พันความกล้า
คิดดีทำดี	ไม่มีขาดเสีย
ชีวิตร่มเย็น	เป็นสุขกายใจ
ขวัญสวรรค์สร้าง	อยู่อย่างเป็นไทย
รู้กับรู้ใช้	ทำในสิ่งดี
ดำรงเอกภรณ์	มีศักดิ์มีศรี
แนบประเพณี	มีอุปถุทัย
ความดีมีคุณค่า	รักษาเอาไว้
มีความภูมิใจ	ในชาติของเรา

ประพันธ์โดย มีชัย ฤทธิวรรณ
(บทกลอน บทนิพนธ์)

กิจกรรมเชื่อมโยงความรู้

นำความรู้ในหน่วยการเรียนรู้
ไปเชื่อมโยงเข้ากับกลุ่มสาระ
การเรียนรู้อื่น ๆ

กิจกรรมเสริม เพิ่มการเรียนรู้

เป็นกิจกรรมหรือคำถามที่ฝึกทักษะ
ด้านกระบวนการคิด การลงมือปฏิบัติ
ของผู้เรียน

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย **วรรณคดีและวรรณกรรม** ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้ จัดทำขึ้นโดยยึดตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาวรรณคดีที่กำหนดไว้ในประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง วรรณคดีสำหรับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ซึ่งผู้เรียนจะได้ศึกษาความเป็นไทย ภาพสะท้อนของความคิด ค่านิยม วัฒนธรรม และสังคมไทยในยุคสมัยต่าง ๆ ผ่านวรรณคดีและวรรณกรรมทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง ที่มีความสวยงามในด้านการใช้ภาษา ทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในวรรณคดีและวรรณกรรม รวมทั้งสามารถนำความรู้ ข้อคิด คติสอนใจ ไปวิเคราะห์และปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันได้

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย **วรรณคดีและวรรณกรรม** ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้มี ๘ หน่วยการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระสำคัญ แผนผังสาระการเรียนรู้ เนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีกิจกรรม และคำถามคิดวิเคราะห์เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียน ที่สามารถนำไปบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และนำไปเสริมประสบการณ์ หรือปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์พร้อมความหมายที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ และแทรกความรู้เพิ่มเติมในเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย

บริษัท สร้างสรรค์สื่อเพื่อการเรียนรู้ (สสร.) จำกัด หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย **วรรณคดีและวรรณกรรม** ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้ จะเป็นเครื่องมือช่วยครูและผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บรรลุเป้าหมายด้านการเรียน วรรณคดีและวรรณกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บริษัท สร้างสรรค์สื่อเพื่อการเรียนรู้ (สสร.) จำกัด

บทนำ วรรณคดีและวรรณกรรมกับชีวิต

๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

บทเห่กล่อมพระบรรทม เห่เรื่อง จักระบำ

๗

- ผู้ประพันธ์บทเห่กล่อมพระบรรทม เห่เรื่อง จักระบำ
- ความรู้เกี่ยวกับบทเห่กล่อมพระบรรทม เห่เรื่อง จักระบำ
- บทเห่กล่อมพระบรรทม เห่เรื่อง จักระบำ

๙

๑๐

๑๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

นิทานเทียบสุภาษิต เรื่อง น้ำผึ้งหยดเดียวก่อเหตุ

๑๙

- ผู้ประพันธ์นิทานเทียบสุภาษิต เรื่อง น้ำผึ้งหยดเดียวก่อเหตุ
- ความรู้เกี่ยวกับนิทานเทียบสุภาษิต เรื่อง น้ำผึ้งหยดเดียวก่อเหตุ
- นิทานเทียบสุภาษิต เรื่อง น้ำผึ้งหยดเดียวก่อเหตุ

๒๑

๒๑

๒๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

พระอภัยมณี ตอน กำเนิดสุดสาคร

๓๑

- ผู้ประพันธ์พระอภัยมณี ตอน กำเนิดสุดสาคร
- ความรู้เกี่ยวกับพระอภัยมณี ตอน กำเนิดสุดสาคร
- เนื้อเรื่องย่อก่อนถึงตอน กำเนิดสุดสาคร
- พระอภัยมณี ตอน กำเนิดสุดสาคร

๓๓

๓๓

๓๔

๓๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

บทละครพูดคำกลอน เรื่อง พระร่วง

๕๗

- ผู้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครพูดคำกลอน เรื่อง พระร่วง
- ความรู้เกี่ยวกับบทละครพูดคำกลอน เรื่อง พระร่วง
- บทละครพูดคำกลอน เรื่อง พระร่วง

๕๙

๖๐

๖๐

สารบัญ

หน้า

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

บทละคร เรื่อง เงาะป่า

๗๓

- ผู้ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร เรื่อง เงาะป่า ๗๕
- ความรู้เกี่ยวกับบทละคร เรื่อง เงาะป่า ๗๖
- บทละคร เรื่อง เงาะป่า ตอน คณิงและไม้ไผ่ไปเที่ยวป่า ๗๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

นิราศเดือน

๘๙

- ผู้ประพันธ์นิราศเดือน ๙๑
- ความรู้เกี่ยวกับนิราศเดือน ๙๒
- นิราศเดือน ๙๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

บทอาขยานสอนใจ

๑๐๕

- ความรู้และบทอ่านบทอาขยาน ๑๐๗
- ประโยชน์ของการท่องบทอาขยาน ๑๑๔
- หลักปฏิบัติในการท่องบทอาขยาน ๑๑๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘

เพลงพื้นบ้าน

๑๒๑

- ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ๑๒๓
- ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้าน ๑๒๓
- เพลงพื้นบ้าน ๔ ภาค ๑๒๔

บรรณานุกรม

๑๓๗

บทเห่กล่อมพระบรรทม เห่เรื่อง จักระบำ

ตัวชี้วัด

๑. อ่านเรื่องสั้น ๆ ตามเวลาที่กำหนดและตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน (ท ๑.๑ ป.๔/๓)
๒. สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (ท ๑.๑ ป.๔/๖)
๓. ระบุข้อคิดจากนิทานพื้นบ้านหรือนิทานคติธรรม (ท ๕.๑ ป.๔/๑)
๔. อธิบายข้อคิดจากการอ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง (ท ๕.๑ ป.๔/๒)
๕. ท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนด และบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจ (ท ๕.๑ ป.๔/๔)

สาระสำคัญ

บทเห่กล่อมพระบรรทม เห่เรื่อง จักระบำ เป็นการนำเอาความเชื่อพื้นบ้านเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คือ ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง และฟ้าผ่า มาสร้างเป็นเรื่องราว โดยมีตัวละคร คือ นางเมขลาและรามสูรเป็นตัวดำเนินเรื่อง

แผนผังสาระการเรียนรู้

บทเห่กล่อมพระบรรทม เห่เรื่อง จักระบำ

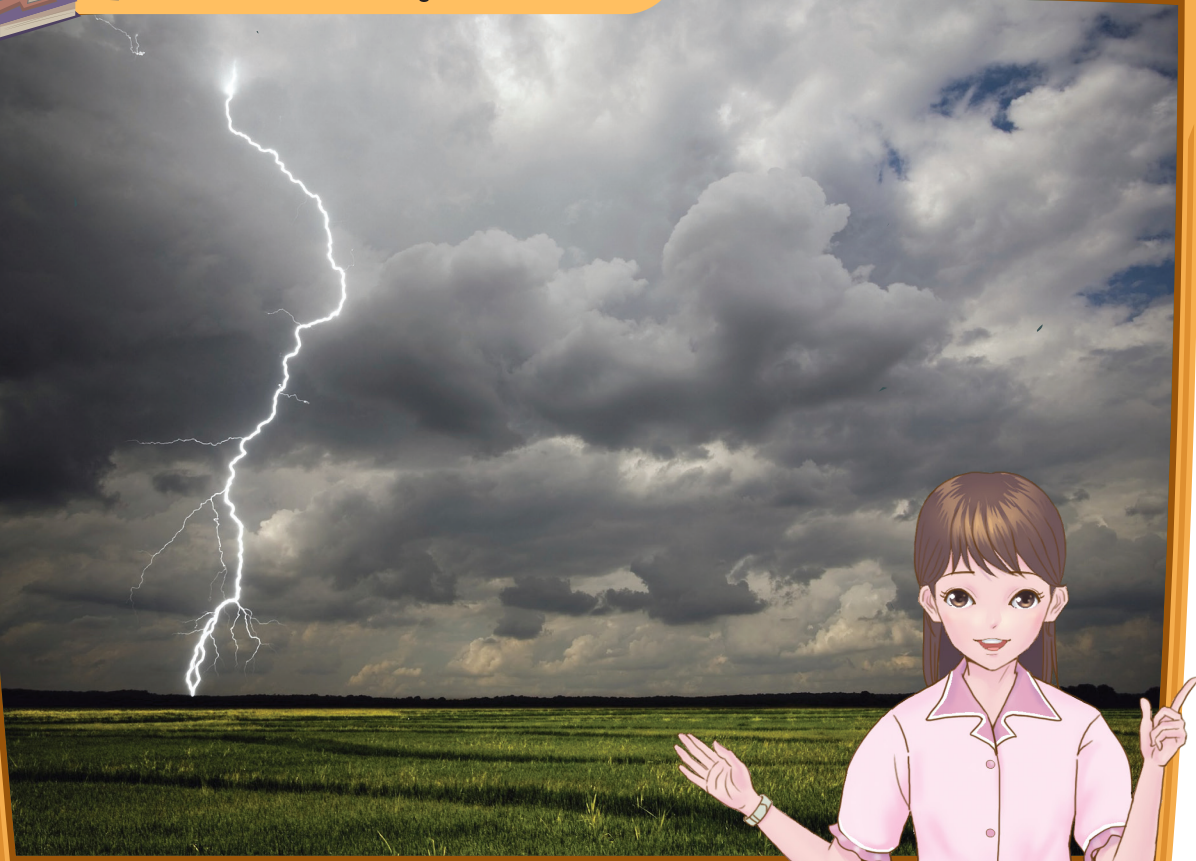
ผู้ประพันธ์
บทเห่กล่อม
พระบรรทม
เห่เรื่อง จักระบำ

ความรู้เกี่ยวกับ
บทเห่กล่อม
พระบรรทม
เห่เรื่อง จักระบำ

บทเห่กล่อม
พระบรรทม
เห่เรื่อง จักระบำ

กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน

นักเรียนเคยฟังเรื่องเล่าเกี่ยวกับการเกิดฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า หรือไม่คะ

ผู้ประพันธ์บทเห่กล่อมพระบรรทม เห่เรื่อง จักรเยนทร์

พระสุนทรโวหาร (ภู่) หรือ สุนทรภู่ เกิดวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๒๙ ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) บิดาเป็นชาวยุโรป มารดาอพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา

สุนทรภู่ได้ศึกษาที่วัดชีปะขาว (ปัจจุบันคือวัดศรีสุดาราม) แล้วสอบเป็นเสมียนตำแหน่ง นายระวาง กรมพระคลังสวน ไม่นานก็ลาออก

มาทำหน้าที่พระราชวังหลังและได้ทำความผิดจึงได้รับโทษถูกจองจำ กระทั่ง พ.ศ. ๒๓๔๙ ได้รับการอภัยโทษ จึงไปอุปสมบทอยู่กับบิดาที่เมืองแกลง และแต่งนิราศเมืองแกลงขึ้นเป็นนิราศเรื่องแรก

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) สุนทรภู่เข้ารับราชการในกรมพระอาลักษณ์ และเนื่องจากสุนทรภู่สามารถแต่งกลอนได้ดี จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ เลื่อนขั้นเป็นขุนสุนทรโวหาร

หลังจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จสวรรคต สุนทรภู่ได้อุปสมบทที่วัดราชบูรณะ และมีโอกาสแต่งวรรณคดีอีกหลายเรื่อง เช่น เพลงยาวถวายโอวาท พระอภัยมณี นิราศเมืองเพชร และรำพันพิลาป

สุนทรภู่ได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระสุนทรโวหาร ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมพระอาลักษณ์ได้ ๕ ปี จึงถึงแก่กรรมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔)

• พระสุนทรโวหาร หรือสุนทรภู่

พ.ศ. ๒๕๒๙ ครบวาระ ๒๐๐ ปีเกิดของสุนทรภู่ องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้ยกย่องเกียรติคุณ ให้สุนทรภู่เป็นบุคคลสำคัญที่มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมระดับโลก

ความรู้เกี่ยวกับบทเห่กล่อมพระบรรทม เหน่เรื่อง จับระบำ

บทเห่กล่อมพระบรรทม เหน่เรื่อง จับระบำ เป็นการประพันธ์ด้วย กาพย์เห่ ซึ่งมีฉันทลักษณ์คล้ายกาพย์ยานี ๑๑ แต่ละตอนขึ้นต้นด้วย “เห่เอ๋ย...” และจบด้วย “เอ๋ย” มีจุดมุ่งหมายในการประพันธ์เพื่อใช้ขับกล่อมพระบรรทม พระโอรสและพระธิดาในพระองค์เจ้าลักขณานุคุณ กับพระเจ้าลูกเธอใน พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาใช้กล่อมพระบรรทมพระโอรส และพระธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทเห่กล่อมพระบรรทม เหน่เรื่อง จับระบำ

กล่าวถึงนางเมขลา เทพธิดาผู้มีหน้าที่ดูแลรักษา ปกป้องท้องทะเล และมหาสมุทร เมื่อนางเมขลาจะไปแห่งใดมักจะถือดวงแก้ววิเศษที่ส่องแสงแปลบปลาบสว่างไสวไปด้วยเสมอ ดังนี้

เห่เอ๋ยนางเอก	มณีเมขลา
ลอยเร่ในเมฆา	ถือจินดาตั้งดวงดาว
โยนเล่นเห็นแก้ว	สว่างแววามาว
ลอยฟ้าเวหาหาว	รูปราวกับกินรี
ทรงเครื่องเรื่องจำรัส	อร่ามรัศมีฉวี
ชูช่วงดวงมณี	เลื่อนลอยลีลามา

เลียบรอบขอบทวีป	อยู่กลางกลีบเมฆมา
เซยชมยมนา	เฝ้ารักษาสินธุ
ครั้นปัจฉิมคิมหันต์	ถึงวสันตฤดู
ฟ้าคำรนฝนฟู	เสียงซู่ซู่สาดเซ็น
ลอยล่องละอองอาบ	กระสินธุ์ซาบทรงเย็น
เคยร่ำระบำเบน	ล่อเล่นกับเทวีญ
ชูแก้วแววสว่าง	รำด้วยนางสาวสวรรค์
ล่อเลียวเกี่ยวพัน	พวกเทวีญกั้นกาง
ฉวยฉุดยุดหยอก	สัพยอกเย้านาง
โยนแก้วแววสว่าง	ให้เนตรพรางพรายเอย

กล่าวถึงยักษ์รามสูรผู้มีฤทธิ์มาก มีขวานเพชรเป็นอาวุธ พบนางเมขลาที่กำลังโยนแก้วมณีที่มีแสงสุกสว่างเล่นอย่างสนุกสนานก็คิดอยากได้ดวงแก้ววิเศษนั้น จึงใช้กำลังเข้าชิงแต่ไม่เป็นผลสำเร็จ เนื่องจากนางเมขลาสามารถหลบหลีกได้อย่างว่องไว บางครั้งนางก็ทำท่าเยาะเย้ย โยนดวงแก้วเพื่อหลอกล่อให้ไล่ตาม ทำให้รามสูรโกรธเป็นอย่างมาก จึงขว้างขวานออกไปแต่ด้วยอำนาจวิเศษของดวงแก้วมณีที่คุ้มครองนางเมขลาทำให้นางแคล้วคลาดจากอันตรายไปได้ ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

เท่เอ๋ยเห็นนาม
 มีมือถือขวาน
 หน้าเขียวเขี้ยวออก
 เมืองสวรรค์ชั้นอินทร์
 เลี้ยวรอบขอบพระเมรุ
 เห็นนางเอกเมขลา
 กับสร้างค่านางสวรรค์
 จับระบำท่าเซิ้ง
 คิดจะใคร่ได้แก้ว
 แก้วขวานชาญชัย
 ต่างวิ่งหึ่งกรับ
 กล้วยยักษ์นักหนา
 เมขลากล้าแก้ว
 โยนสว่างเหมือนอย่างไฟ
 หน้ามีตืดฮาด
 แค้นนางขว้างขวาน

เทพรามสุรมาร
 อยู่วิมานมณีนิล
 สีเหมือนดอกอินทนิล
 เกรงสิ้นทุกเทวา
 ตรวจตระเวนหา
 โยนจินดาตั้งเปลวเพลิง
 ผุ่งเทวัญบันเทิง
 รื่นเริงบันเทิงใจ
 เลิศแล้วแว่วไว
 โลดไล่เทวา
 โทนทัບรำมะนา
 หลบหน้าหนีไป
 ล่อแก้วแว่วไว
 ปลาบ้นัยน์เนตรขุนมาร
 กริ้วกราดโกรธทะยาน
 เปรี๊ยะสะท้านโลกา

ฤทธิ์แก้วแคล้วคลาด
โลดไล้ไขว่คว้า
ยักซ์โถมโถมโจน
หลีกลัดฉวัดเฉวียน
เปรี้ยงเปรี้ยงเสียงขวาน
ไถ่นางกลางฝน
นวลนางนั้นช่างล่อ
เวียนไว้ไปมา

ยิ่งกริ้วกราดโกรธา
เมขลาล่อเวียน
นางก็โยนวิเชียร
ล่อเวียนวงวน
ก้องสะท้อนสากล
มีดমনในเมฆา
รังรอร่อนรา
ในจักรราศีเอย

ชวนอ่านคิด พินิจวรรณคดี

บทเห่กล่อมพระบรรทม เห่เรื่อง จักระบำ มีการใช้คำเปรียบเทียบ
บรรยายให้ผู้อ่านเห็นภาพ เช่น

◆ ภาพของดวงแก้วมณี เช่น

● เห่เอยนางเอก
ลอยเร่ในเมฆา

● โยนเล่นเห็นแก้ว
ลอยฟ้าเวหาหาว

มณีเมขลา
ถือจินดาตั้งดวงดาว
สว่างแววามาว
รูปร่างกับกินรี

◆ แสดงให้รับรู้ได้ถึงเสียง เช่น

● หน้ามีดฮึดฮาด
แค้นนางขว้างขวาน

● เปรี้ยงเปรี้ยงเสียงขวาน
ไถ่นางกลางฝน

กริ้วกราดโกรธทะยาน
เปรี้ยงสะท้อนโลกา
ก้องสะท้อนสากล
มีดমনในเมฆา

◆ แสดงให้เห็นภาพการเคลื่อนไหว เช่น

● นวลนางนั้นช่างล่อ
เวียนไว้ไปมา

รังรอร่อนรา
ในจักรราศีเอย

เกร็ดน่ารู้ คู่วรรณคดี

รามสูร

ในอดีตชาติรามสูรเกิดเป็นชาวป่า ใช้ขวานเป็นเครื่องมือ ได้ทำความดี สร้างบุญกุศลต่าง ๆ มากมาย และสร้างกฤทธิถวายพระภิกษุ บุญกุศลที่ทำในครั้งนั้น ส่งผลให้ได้ไปเกิดเป็นยักษ์มีชื่อว่า เหมหิรัญ ที่มีฤทธิ์เดชมากมาย แต่มีนิสัยดุร้าย ชอบจับสัตว์ต่าง ๆ กินเป็นอาหาร ต่อมาเกิดความจ้องหองคิดจะยึดครองแผ่นดินจึงถูกพระนารายณ์สังหาร จากนั้นได้มาเกิดเป็นยักษ์ชื่อว่า “รามสูร” มีความกล้าหาญมีฤทธิ์เดชมาก แต่ยังมีนิสัยก้าวร้าวเหมือนเดิม มีขวานเป็นอาวุธประจำตัว

เสริมความรู้

บทเห่กล่อมพระบรรทม เเห่เรื่อง จับระบำ กล่าวถึงความเชื่อของคนโบราณที่มีต่อปรากฏการณ์ฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่าเมื่อเกิดฝนฟ้าคะนองว่าฟ้าแลบเกิดจากแสงประกายของดวงแก้วมณีที่นางเมขลาชุล่อเยาะเย้ยยักษ์รามสูร ที่พยายามจะเข้าไปช่วงชิงดวงแก้วมณี จนทำให้รามสูรเกิดความโกรธ ขว้างขวานเข้าใส่จึงทำให้เกิดเป็นเสียงฟ้าร้องและฟ้าผ่า

ส่วนในทางวิทยาศาสตร์กล่าวว่าปรากฏการณ์ฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่าเกิดจากไฟฟ้าในบรรยากาศเป็นไฟฟ้าสถิตที่เกิดจากการสะสมประจุไฟฟ้าในก้อนเมฆจำนวนมาก เมื่อมีการถ่ายเทประจุไฟฟ้า จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ ขึ้น

ขณะเกิดพายุฝนฟ้าคะนอง ควรอยู่ในตัวบ้าน อาคาร หรือที่กำบังที่มีหลังคา ไม่ควรอยู่ในที่โล่งแจ้ง ใต้ต้นไม้ หรือป้ายโฆษณา รวมถึงเสาที่มีสื่อไฟฟ้า และไม่ควรรวมเครื่องประดับที่ทำจากโลหะ รวมถึงควรงดใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ เนื่องจากหากเกิดเหตุฟ้าผ่าอาจได้รับอันตรายจนถึงชีวิตได้

สรุปเนื้อหาประจำหน่วย

บทเห่กล่อมพระบรรทม เห่เรื่อง จักระบำ กล่าวถึงความเชื่อของคนโบราณที่มีต่อปรากฏการณ์ฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่า เมื่อเกิดพายุฝนฟ้าคะนองว่าฟ้าแลบเกิดจากแสงประกายของดวงแก้วมณีที่นางเมขลาชูล่อเยาะเย้ยยักษ์ รามสูรที่อยากได้ดวงแก้วมณีจึงพยายามจะเข้าไปช่วงชิง แต่นางเมขลากลับหลบหลีกได้ทุกครั้ง จนทำให้รามสูรเกิดความโกรธขว้างขวานเข้าใส่ จึงทำให้เกิดเป็นเสียงฟ้าร้องและฟ้าผ่า

ก ข ค

เรียนรู้คำ จำความหมาย

คำศัพท์	ความหมาย
กรมพระอัครราชมนตรี	ผู้ทำหน้าที่ทางหนังสือในราชสำนัก
กระสินธุ์	แม่น้ำ
กรับ (กรับ) 	เครื่องตีชนิดหนึ่ง ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ๒ อัน ใช้ตีกระทบกันเพื่อให้สัญญาณ หรือบอกจังหวะในการขับร้องหรือบรรเลงดนตรี
กិនรี (กีน - นะ - รี)	กีนรเทศหญิง อมนุษย์ในนิยาย มี ๒ ชนิด ชนิดหนึ่งท่อนบนเป็นคน ท่อนล่างเป็นนก อีกชนิดหนึ่งมีรูปร่างเหมือนคน เมื่อจะไปไหน มาไหน ก็ใส่ปีกใส่หางบินไป

คำศัพท์	ความหมาย
ขวาน 	เครื่องมือสำหรับตัด ฟัน ฆ่า ถากไม้ ทำด้วยเหล็กมีสันหนาใหญ่
คิมหันต์	ฤดูร้อน
จักรราศี (จก - กระ - รา - สี)	อาณาเขตที่ดาวเคราะห์โคจรรอบดวงอาทิตย์ วงโคจรนี้แบ่งออกเป็น ๑๒ ส่วน หรือ ๑๒ ราศี
จำรัส	แจ่มแจ้ง รุ่งเรือง สว่าง
จินดา	แก้วมีค่า
โถมโจน	โถม หรือพุ่งตัวไปโดยเร็ว
ฉวัดเฉวียน (ฉะ - หวัด - ฉะ - เหวียน)	อาการที่บินวนเวียนไปมาอย่างผาดโผน
ฉวี	ผิวกาย
โถม	เคลื่อนตัวหรือพุ่งเข้าหาด้วยกำลังแรง
ทรงเครื่อง	การแต่งกายด้วยเครื่องประดับ
ทะยาน	พุ่งขึ้นไป
เทวัญ, เทวา	เทวดา
นัยน์เนตร	ดวงตา
นายระวาง	ผู้มีหน้าที่คอยเก็บอากรสวนและวัดระวาง
นิราศ	เรื่องราวที่พรรณนาถึงการจากกันหรือจากที่อยู่ไปในที่ต่าง ๆ มักแต่งเป็นกลอนหรือโคลง
นิล	พลอยชนิดหนึ่ง มีสีดำ

คำศัพท์	ความหมาย
ปัจฉิม	ภายหลัง ทีหลัง ข้างหลังสุด
พระเมรุ	ชื่อภูเขากลางจักรวาล มียอดเป็นที่ตั้งแห่งเมืองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ซึ่งพระอินทร์อาศัยอยู่
เมฆา	เมฆ
ยมนา (ยม - มะ - นา)	แม่น้ำใหญ่
เร่	เที่ยวไปหลายแห่งไม่ประจำเป็นตำแหน่งแห่งที่
โลกา	โลก
วสันตฤดู (วะ - สัน - ตะ - ริ - ติ)	ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูฝน
วิเชียร	เพชร
วิมาน	ที่อยู่หรือที่ประทับของเทวดา
สัพยอก (สับ - พะ - ยอก)	หยอกเย้า
สากล	ทั่วไป ทั้งหมด ทั้งสิ้น
สินธุ	ลำน้ำ แม่น้ำ สายน้ำ ทะเล
สุรางค์	ผู้มีร่างกายเป็นทิพย์
อร่าม (อะ - หราม)	แพรวพราว สว่างไสว
อสุรี	ยักษ์
อินทนิล (อิน - ทะ - นิน)	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ดอกสีม่วงแดงหรือชมพู

คำถามทบทวนชวนคิด

๑. จุดประสงค์การแต่งบทเห่กล่อมพระบรรทมคืออะไร
๒. นักเรียนคิดว่า ถ้านางเมขลาไม่ชูดวงแก้วมณีเพื่อยั่วโมโหรามสูร จะเกิดปรากฏการณ์ฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่าหรือไม่ เพราะเหตุใด
๓. เหล่าเทวดานางฟ้า รวมถึงนางเมขลาออกมารายรำกันในช่วงฤดูใด
๔. เพราะเหตุใดรามสูรจึงโกรธจนขว้างขวานเข้าใส่ นางเมขลา
๕. นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อไม่ให้ถูกฟ้าผ่าเมื่อเกิดพายุฝนฟ้าคะนอง

กิจกรรมเสริม เพิ่มการเรียนรู้

๑. ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้เรื่อง การเกิดฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่า เพิ่มเติมแล้วสรุปความคิดตามหัวข้อต่อไปนี้
  - การเกิดฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่าตามหลักวิทยาศาสตร์
  - การเกิดฟ้าแลบ ฟ้าร้องและฟ้าผ่าตามหลักความเชื่อของคนโบราณ
๒. ให้นักเรียนหาความเชื่อของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับการขอฝน

กิจกรรมเชื่อมโยงความรู้

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม ประดิษฐ์ดวงแก้วของนางเมขลา และขวานของรามสูรจากวัสดุเหลือใช้ให้สวยงาม จากนั้นนำเสนอหน้าชั้นเรียน พร้อมทำเสียงและท่าทางประกอบปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากดวงแก้วและขวานหน้าชั้นเรียน